

Респондент: Михед Тетяна Василівна, (69 років).

Хто записав: провідний редактор

(з видавничої діяльності та сайту)

Інформаційно-видавничого відділу

Національного музею Голодомору-геноциду

Любов Гоцуляк.

Дата запису: 22.05.2022 року.

Спосіб проведення інтерв'ю: Аудіодзвінок.

Тетяно Василівно, скажіть, будь ласка, яким було ваше життя до війни?

5 травня 2021 року ми з Києва приїхали в Бучу. Син з невісткою в Гостомелі купили собі таунхаус. І вони сказали, що Буча – це ідеальне місто. Воно нам сподобалося. Там фантастичний парк, доглянутий. Ми жили поруч, у розкішному комплексі, син з невісткою зробили так, щоб батькам було зручно. І з величезного заасфальтованого балкону відкривався розкішний вид на гостомельський аеродром. Це біля табору «Променистий», де катували й вбивали людей, перед ним стоїть десятиповерховий будинок. Наша вулиця Лісова. Ранок починався з того, що я виповзала, п'ючи каву, і дивилася на гостомельський аеродром. Ми дивилися на День Незалежності, як вони літають. Це кілометрів 5 від нас. Ми отримали задоволення тоді, як дивилися, як вони летять, як нам «Мрія» крильцями махала.

І от так я виповзла зранку 24 лютого. І раптом там з'явилися вертольоти. І не наші. Я почала рахувати ці вертольоти. 8, 16... (На третій день їх було вже 28...) І от вони кружляють. А тоді вони почали пускати ракети. Я не повірила своїм очам. Покликала чоловіка. Він каже, що війна. Ти не можеш нічого второпати. Куди бігти, що робити?! Син з невісткою вирішили поїхати. А ми вирішили, що не може цього бути. Як таке може бути? Тобто ми до останнього не вірили, що ось таке масштабне вторгнення, що йдеться про геноцид нації. Тобто масштаби всього були незрозумілими. А далі о 14:30 24 лютого у мене була лекція по Зуму. І тема у мене була – «Друга світова війна у англо-американській літературі». Але після тих вертольотів я не змогла говорити. Ми зустрілися зі студентами у Зумі, я їм сказала, що почалася війна. Розповіла, що бачила, попросила вибачення, тему війни ми закриваємо, коли зустрінемося знову – будемо щось оптимістичне. І почалося наше виживання.

Скажіть, якою була ситуація загалом по місту в перші дні?

Три дні літали російські вертольоти. Вони з'являлися зранку і стріляли. Стріляли вони спершу по аеродрому. Спершу було більше цікаво, ніж страшно. Ну, полетіли кудись і шарахнули по будинку. 26 лютого спіймали першого диверсанта, священника Московського патріархату, якого ми всі знали. Він сказав, що він продажний їуда, за 30 тисяч продався. Ще були продукти. Війна йде на всю катушку, у нас тільки аеродром бомблять. Але вже з'явилися ті, хто перший приліпив собі оці білі тряпки, ганчірки. І у нас

там ще один лімузин ганяв, ще без літер Z, але вже із білою ганчіркою, демонстрував свою лояльність. А на третій день два вертольоти вони прилетіли вже до нашого будинку. Уже був десант у Гостомелі. Уже ми знали, що вони заскочили у ЖК «Покровський» Уже в Гостомелі був бій на Святопокровській вулиці і Варшавському шосе, яке веде в Бучу. Ми бачили, як бомбардують Ірпінь і Блиставицю (це за Гостомелем). Я сиджу і все це спостерігаю. І коли на третій день вони підлетіли до нашого будинку, то я вже обличчя їхні бачила.

Там був недобудований 9-поверховий будинок і вони туди бабахнули декілька ракет. Це вже було в 500 метрах від нас. Чоловік сказав, що досить гратися, починаємо збиратися в підвал. А підвалу, як такого, у нас не було. Це цокольний поверх, де перукарня, стоматологія, дитячий садок. Оце у нас був підвал. І коли ми туди спустилися, там купа сусідів, які вже облаштували собі якісь нари. Днів 5 тривало таке життя. Вже йшли чеченці, йшли танки на Бучу. Вже їх розбили, вже трупи загарбників лежали. У нас поступово зникло світло, потім вимкнули газ. Якщо пропало світло – значить немає води. Через дорогу була криниця. Доїдали вже все всухом'ятку. Що могли, все їли всухом'ятку. Люди, з якими ми були в підвалі, виявилися більш пристосованими до цього. Вони біженці з Донецька, які приїхали в 2014 році в Бучу. Там була маленька газова плитка, газовий балончик. От на цьому там щось таке дітям готували, тому що там було багато дітей. Але ще ніхто не їхав до кінця лютого, тому що все обстрілювалося.

Дорога наша Вокзальна вже вся була розбита. У нас з одного боку був магазинчик, його розбили, пограбували, і господар прийшов до нас і сказав, щоб ми брали, все, що хочемо. Ми набрали води. Була ще кондитерська марка, її власники пекли хліб. І 28 числа нам розвозили хліб.

Закінчилася вся ця «прелесть» (росіяни вже заходили в Бучу), все це наше більш-менш усталене життя закінчилося 2 березня. Росіяни стріляли о 8 ранку, о 12-ій, і бомбардувати дуже активно починають... Наші по нас не стріляли. Я не знаю, якими словами і кому мені це все розказати, що ми чітко знали – наші не стріляють. Ми знали, що ми їм заважаємо, що вони по наших кварталах не стріляють. А ці суки – от вони стояли і танк стояв за будинком, у дворі нашого будинку. Вони стояли між 5-поверхівками. Це був просто жах. Вони стояли між будинками і звідти стріляли. А наші не могли стріляти у відповідь. І 2 березня ми десь о 5-ій ранку спускаємося з квартири і тут заскакують наші, кажуть, що тут зараз буде бій, щоб ми йшли і забиралися з будинку. Ми запитали, куди їхати. Вони сказали, що єдина дорога – на Ірпінь. А на Ірпінь їхати вже не можна. Вже розбомблено все.

Ми забрали свого кота, з наплічником сіли в машину і їхали по Вокзальній. Вона виглядала... Понівечені машини, розбиті танки, трупи скрізь. Ми виїжджаємо до кінця, праворуч – Ірпінь. І там не те, що палає, там земля двигтить. Ми повернули ліворуч. Там тільки мародери ходили. Зайшли росіяни 4 березня і тоді все й почалося. А ми 2 березня поїхали. Повернули кудись. Стали в якійсь вуличці. Дивилися новини і чекали, що от зараз бій закінчиться. Ну, не було ще тоді ніякого досвіду. Це тепер він у мене є. Я

тепер готова до будь-яких перепетій. А тоді.. Ну що ви хочете? Професор. Книжки читала. Сидимо втрюх з котом. І до нас підходить один чоловік з цієї вулиці. І сказав: «Привіт! Ви що ненормальні? От там поставили машину і йдіть до нас. Я вас запрошуюю». От так нас з вулиці забрали Ігор і Лена. І ми в цих людей жили 10 днів. Ми пережили найстрашніше. Ми потрапили до сімейного клану. Їхня родина там живе з 1930-х років. Вони нас прийняли як рідних. Це неймовірне щастя, що ми там зупинилися. Вони нам віддали свою спальню, дали зубні щітки, вони нас годували. Чоловік у мене має проблеми з серцем, вони нам ліки шукали. А уже ж тоді нічого не було. Спершу ми жили вчотирьох. Потім у їхніх дітей розбомбило підвір'я і нас уже жило десятеро. В двокімнатній квартирі.

Це ви ще були в Бучі?

Так, це була Буча. Ми залишилися в Бучі. Бо звідти виїхати було неможливо. Це центр Бучі. Там до вулиці Енергетиків – там всього нічого. Вони якось протягнули ще собі лінію електрики. В нас ще там трохи була електрика, газ. Завдяки тому, що ми були в цих людей... Як казала Лена, в нас картоплі вистачить до наступного врожаю, а як не вистачить, то іще буде. Була консервація, була картопля. І там на день варили відро їжі, щоб щось гаряче було, вже варили у дворі, за парканом. Ми тільки чули ці танки, як їхали вони вздовж колії, і ми чули і бачили, як обстрілювали Ірпінь, Ворзель, Блискавицю і Гостомель. Це був... Я вам не можу цього передати... І по будинку вони стріляли. Одна сусідка у нас із росіянами спілкувалася. У неї хворий син і їй треба було пройти за базар. І вона стара, їй за 80 років, вона кульгає. І от вона в кошик щось поклала і йде. І починають по ній стріляти. Вона тоді розповідала, що йшла повз одну автобусну зупинку – там сидить мертва людина, друга автобусна зупинка – теж. І тут автоматна черга. Вона зупиняється. І тут виходить два.. Кажуть до неї: «Косолапая, куда идешь?» Вона сказала про сина. «Ну давай, такая косолапая меня вырастила! Давай я тебя провожу, а то тебя без меня убьют». Довів. Вона з сином була. Йде назад, знову черга. «Ты что здесь делаешь? Убьют. Давай отведу назад!» Ну і відвів. Вона запитала, що він тут робить? «Дома делать нечего, то вас спасать буду». Це була перша хвиля. Вони до нас не йшли, не чіпали нас. Ми в місто не ходили. Вулиці прострілювались. Ми знали, що у людей стріляли, коли вони просто виходили за межі.

Тетяно Василівно, скажіть, будь ласка, чим харчувалися цей час?

Їли те, що було. Було страшенно холодно, тому що нічим палити. А це якраз холод був. У хаті, коли ми її залишили, було вісім градусів. Ми замерзали. Їли... Зранку робили якісь млинці з кукурудзяної муки. Дітки, шестирічні близнючки, хотіли смачнішого. Пили чай. На обід якась картопля плавала. І так картопля вже без води була на вечерю. Але їли. Не можна сказати, що ми голодували. Завдяки ось цим людям. Це вже моя родина. Вони нас врятували.

Яка ситуація була із зв'язком?

Зв'язку не було 10 днів. Київстар впав одразу. Трішки Лайф працював, то могли відправити якісь СМС. А так зв'язку... Через акумулятор ми

заряджали телефон і слухали радіо. Вже було зрозуміло, що треба звідси їхати. І тут інформація, що відкривають гуманітарні коридори. Це було 10 березня. І дві наші доньки господарів з дітьми, на двох машинах разом із нами і з котом – ми в цей гуманітарний коридор. Вся вулиця Енергетиків була заставлена машинами. Ми стояли з 10-ої ранку до 3-ої дня. Ми не поїхали. Діти почали плакати. І тут у черзі ми перший раз бачили рашистів. З'явився якийсь там розпорядник. І вже тут всі почали ліпити білі ганчірки і писати «діти». Ця пронизлива ганчірка. Сказав прибрати машини на тротуар. І попер БТР. Вони їхали на БТРі. В намордниках, в протигазах. А тоді за спину вийшло чоловік 8-10. Молоді. Один старий був. І вони крізь нас ходили. І в три години ми повернулися назад, бо діти плакали. Це була перша спроба. Для мого чоловіка це було важко. На другий день мій чоловік не зміг піднятися з ліжка. Діти господарів 11 березня поїхали, і от у другий гуманітарний коридор вони виїхали. На наступний день ми були готові. Сказали, що везуть тільки автобусами. Ми поїхали машиною своєю до автобуса. Стоїть один автобус. Водій сказав падати йому «на хвіст». За ним ми виїхали на Бучанське шосе. Ми стояли біля «Епіцентру», ще цілого. І коли ми стояли, машин ставало все більше, ми чекали «Червоний хрест». Це було 10 ранку, 11, 12... В 11 нас почали обстрілювати «Градами». Але ніхто вже на це не звертав уваги. Ми вже звикли. Ми ще взяли жінку, яка дуже просилася.

Далі була дуже страшна дорога, як ми їхали через Ворзель, Білогородку, до табору. Тут я бачила все: прострелені автомобілі, обгорілі будинки. Все це спопелили. Ми їхали крізь рашистські блокпости. Вони один раз нас перевірили. Дорога була... Фронтіві дороги. Далі була Білогородка. В Білогородці... Наша Леночка, яка ж волонтер, невістка, сказала їхати в Білу Церкву, там є волонтер Діма Бучанський, який відвезе вас у Чернівці. Наша справа була доїхати до Білої Церкви. Там знайшовся Діма, якому 30 років, він допомагав бучанцям. Та були ще Ваня та Оля... Ми в них переночували і Діма сів за кермо нашого «Фордика» і... Якби не він, ми би не доїхали. Тому що він їхав такими манівцями! Це щось неймовірне. Цей Діма альпініст, у нього в дворі стояло три машини. Він віддав їх людям, щоб вони могли врятуватися. Це про щедрість і доброту наших людей. Діма нас привіз у Чернівці. Далі потроху почали оговтуватися. І тепер я цю історію нікому не розкажую. В мене повністю змінився гардероб, тому що я маю бути готова бігти, тікати, рятуватися. Речей має бути рівно дві, третя – зайва. Зовсім інакший досвід, без якого я не живу.

Ви до своєї квартири не поверталися? Чи син, чи невістка?

Сьогодні Оленка (невістка) там була. Ми бачили перші фотографії. Техніка наче є. Але у нас у будинку була міна і в пральній машині, була міна в сміттєвому кошику. Тому без мінерів ніхто заходити туди не буде. Вона на порозі лише постояла, пофотографувала. Вони все вивалили. Вся бібліотека під ногами. Можливо вони там гроші шукали, чи що. Розбили телевізор. Холодильник стоїть. Пральна машина є. У нас сусідам під кришку унітазу запхали розтяжку. Я морально ще не готова повернутися. Повернулися наші

Ігор та Лена. Вони виїхали після того, як до них увірвалися чеченці 45-річні з автоматами, які просто гатили спеціальними ломами, парканами, і якщо ти не відчиняєш, то вони стріляють. І забрали все, що хотіли. Зайшли, забрали, пішли. Після того вони виїхали. І ось вони повернулися на цьому тижні, тому що Лені потрібно на роботу. І хата потребує уваги.

Сон якийсь був?

З 24 числа я просто не сплю. Якщо засинаю – то на годину. І ліки в мене є. Але це не допомагає.